

Onderzoeksprogramma 2026-2028

Jaarplan 2026

Kenniscentrum Stelsel Gesubsidieerde Rechtsbijstand

Colofon

Uitgave	Kenniscentrum Stelsel Gesubsidieerde Rechtsbijstand
Titel	Concept Jaarplan 2026
Auteur	Kenniscentrum Stelsel Gesubsidieerde Rechtsbijstand
Datum	November 2025
Contact	kenniscentrum@rvr.org

Keuzemomenten in rechtsbijstand: keuze voor mediation

Een verschil tussen mediation en andere vormen van rechtsbijstand is dat mediation afhankelijk is van de bereidheid van alle betrokken partijen. Daar waar rechtsbijstand verleend door een rechtshulpverlener, of door een sociaal advocaat in principe éénzijdig is, is de mediator een neutrale actor die alle direct betrokken in dezelfde mate bijstaat via de mediation. In de meeste gevallen is één van de betrokkenen degene die mediation suggereert, stemt de ander daar uiteindelijk al dan niet mee in, en ontstaat er al dan niet consensus over gebruikmaking van mediation. Binnen het stelsel is er minder zicht op dit proces van gezamenlijke besluitvorming, en de overwegingen bij de uiteindelijke beslissing die hieromtrent door partijen wordt genomen. Uit de literatuur komen de kenmerken van mediation en het resultaat naar voren als factoren van belang (zoals eigenaarschap probleem en uitkomst, oplossingsgerichtheid met inachtneming van onderliggende belangen, snelheid van het proces, etc.), maar ook onbekendheid (waarbij de gang naar een advocaat ook wel wordt gezien als een *sticky default*) cognitieve *biases* als *reactive devaluation* ("als de ander het voorstelt zal het wel niet goed zijn").

Onderzoeksvraag 2026: hoe verloopt het besluitvormingsproces aangaande mediation tussen betrokken partijen (suggererende partij en instemmende partij), en welke beweegredenen hebben zij?

Keuzemomenten in rechtsbijstand: niet-gebruik van rechtsbijstand

In het kader van het Onderzoekprogramma 2023-2025 verricht het Kenniscentrum onderzoek naar niet-gebruik van rechtsbijstand (n.n.g.). Dit eerste, verkennende onderzoek is erop gericht een eerste schets van factoren die effect hebben op de mate waarin mensen met een juridisch probleem gebruik maken van de voorzieningen binnen het stelsel om rechtsbescherming te krijgen? De populatie bestaat uit lastig voor onderzoek te vinden mensen, en de scope van dit eerste, verkennende onderzoek is mede daarom beperkt (een gebied in en om Roermond). Een nevendoeel van dit onderzoek is daarom om de onderzoeksmethodiek en dataverzamelingsstrategie verder te ontwikkelen. Het Kenniscentrum verrichtte ook onderzoek naar tussentijdse uitval, om een beeld te krijgen van factoren die een rol spelen voor mensen die via het Juridisch Loket een doorverwijzing kregen naar een sociaal advocaat. Deze situaties vormen ook een vorm van niet-gebruik.

Met gebruikmaking van de doorontwikkelingen, kunnen de factoren die een effect hebben op niet-gebruik beter en breder inzichtelijk worden gemaakt, en uiteindelijk inzichten worden verworven die meer mensen daadwerkelijke toegang tot rechtsbijstand helpen bieden. Hierbij kunnen de onderzoeksmethodiek en dataverzamelingsstrategie telkens worden verbeterd.

Onderzoeksvraag 2026: wat zijn de oorzaken en redenen voor niet-gebruik voor mensen met een lager middeninkomen?

Mogelijke onderzoeksvraag 2027: wat zijn interne factoren (vaardigheden, vertrouwen in eigen kunnen, vertrouwen in het recht, schaamte, etc.) die effect hebben op niet-gebruik van rechtsbijstand?

Mogelijke onderzoeksvraag 2028: wat zijn externe factoren (beschikbaarheid van rechtshulp- en rechtsbijstandsverleners, bekendheid met rechtshulp- en rechtsbijstandsverleners, vlotte diagnose en doorverwijzing, etc.) die effect hebben op niet-gebruik van rechtsbijstand?

Reactief rechtsbijstand zoeken: machtsverschillen in rechtsbijstand

In veel situaties waarin sprake is van mensen die geconfronteerd worden met een andere partij die initiatief neemt, bestaan machtsverschillen. Dat geldt voor juridische problemen in relatie tot gemeenten, uitkeringsinstanties, de Belastingdienst en andere overheden, maar ook in relatie tot grote professionele partijen als woningcorporaties, financiële instellingen, verzekeraars, of energieleveranciers. Gesubsidieerde rechtsbijstand moet zorgen voor rechtsbescherming *equality of arms*, in situaties waarin de andere partij een *repeat player* is die de weg kent, meer financiële armslag en dus mogelijkheden heeft, een primair professioneel belang heeft (terwijl het voor de rechtzoekende mogelijk diep ingrijpt op zijn of haar leven). En dikwijls ook juridische of feitelijke macht heeft om in te grijpen in het leven van iemand.

Onderzoeksvraag 2026: wat zijn de behoeften en het rechtzoekend gedrag van mensen die reactief zoeken naar rechtsbijstand?

Mogelijke onderzoeksvraag 2027: wat zijn de effecten van machtsverschillen op de behoeften en het gedrag van mensen in hun reactieve zoektocht naar rechtsbijstand en recht?

Mogelijke onderzoeksvraag 2028: wat is een effectieve wijze om toegang tot rechtsbijstand te organiseren, gegeven de behoeften, het reactief rechtzoekend gedrag, en de effecten van machtsverschillen?

Zwaartepunten in kwaliteit: kwaliteit door de ogen van rechtzoekende mensen

Rechtsbijstand is een voorbeeld van wat economen een "geloofsgoed" ("*credence good*") noemen: mensen weten vooraf niet precies wat een rechtsbijstandsverlener gaat doen, ze weten niet wat het resultaat gaat zijn, ze zijn niet optimaal in staat om vooraf de kwaliteit in te schatten, of deze gaandeweg te beoordelen, en ze weten vooraf niet wat precies de kosten gaan zijn (dit laatste punt speelt in versterkt mindere mate met betrekking tot gesubsidieerde rechtsbijstand, maar er is wel zoiets als een resultaatsbeoordeling). Tegelijkertijd bestaan wel criteria voor goede rechtsbijstand vanuit het perspectief van de burger en hanteren mensen ook evaluatieve criteria gedurende hun zoektocht naar rechtsbijstand en recht.

Mogelijke onderzoeksvraag 2027: wat zijn de criteria voor kwaliteit die van belang zijn voor mensen gedurende verschillende fases van hun zoektocht naar rechtsbijstand en recht?

Mogelijke onderzoeksvraag 2028: wat is de kwaliteit die mensen ervaren gedurende verschillende fases van hun zoektocht naar rechtsbijstand en recht?

kenniscentrum
stelsel gesubsidieerde rechtsbijstand

Contact

Mr.dr. Jin Ho Verdonschot

Chief Science Officer

Kenniscentrum Stelsel Gesubsidieerde Rechtsbijstand

JH.Verdonschot@rvr.org

Kenniscentrum@rvr.org